

Významná stanoviska Ministerstva zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví vydalo v letošním roce několik zásadních stanovisek týkajících se zásahů na reprodukčních orgánech. Přestože výklad zákon podává soud v rámci projednávání konkrétního případu, nelze stanoviska vrcholného správního orgánu ze strany poskytovatelů zdravotních služeb pominout, zvláště jsou-li podložena kvalifikovaným právním rozkladem. Jedná se o závěry ve vztahu: k provedení umělého přerušení těhotenství občankám EU, k podmínce věku u umělého oplodnění a k vydání placenty na žádost rodičky

Provedení umělého přerušení těhotenství občance EU

Relativně dlouhou dobu se v odborné veřejnosti diskutovalo, zda lze na základě stávající právní úpravy provádět umělé přerušení těhotenství občankám jiných členských států Evropské unie. Klíčové ustanovení § 10 zákona č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, zní: „Umělé přerušení těhotenství podle § 4 se neprovede cizinkám, které se v České socialistické republice zdržují pouze přechodně.“ (§ 4 stanoví, že ženě se uměle přeruší těhotenství, jestliže o to písemně požádá, nepřesahuje-li těhotenství dvanáct týdnů a nebrání-li tomu její zdravotní důvody). Aktuálně byla tato problematika diskutována v souvislosti s připravovanou legislativou v Polské republice. Ministerstvo zdravotnictví došlo k závěru, že umělé přerušení těhotenství v těchto případech je v souladu s právním řádem platným na území České republiky.

Podle tohoto závěru je při výkladu ustanovení § 10 třeba přihlídnout k navazujícímu ustanovení § 10 vyhlášky č. 75/1986 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství. Jeho obsah zní: „Za přechodný pobyt se nepovažuje pobyt cizinek (...), které mají povolení k pobytu pro cizince podle (...) mezistátních dohod.“ Z toho vyplývá, že zákaz provedení interrupce se nevztahuje na cizinky, které mají povolení k pobytu na území České republiky podle některé z mezistátních dohod.

Takovou mezistátní dohodou také nepochybně je Smlouva o fungování Evropské unie (dříve Smlouva o založení Evropského společenství). Z jejího čl. 21 odst. 1, který zní: „Každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených ve Smlouvách a v opatřeních přijatých k jejich provedení.“, pak vyplývá jasné povolení pro občany Evropské unie pobývat na území České republiky.

Takový výklad je též v souladu s čl. 4 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/24/EU o uplatňování práv pacientů v přeshraniční zdravotní péči, ve kterém se praví:

„Na pacienty z jiných členských států se vztahuje zásada zákazu diskriminace z důvodu státní příslušnosti.“

Věková podmínka pro umělé oplodnění

Podle ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 373 /2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, lze umělé oplodnění provést ženě v jejím plodném věku, pokud její věk mimo jiné nepřekročil 49 let. Uvedená věková podmínka znamená, že umělé oplodnění lze provést ženě nejpozději v den jejích 49. narozenin, neboť to je den, kdy její věk dosáhl dobu 49 let, přičemž dne následujícího dochází již k překročení této doby.

Pravidla počítání času vycházejí z ustanovení § 605 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, z něhož vyplývá, že konec doby určené podle let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá skutečnost, od níž se doba počítá. Věk se počítá ode dne narození. Doba určená podle let tak uplyne v den, který se číslem shoduje se dnem, na který připadá skutečnost, od níž se doba počítá.

Pokud by poskytovatel zdravotních služeb provedl umělé oplodnění ženě v době po dni jejích 49. narozenin, jednal by v rozporu s právními předpisy. Takové jednání může vést až k případnému odejmutí oprávnění k poskytování zdravotních služeb krajským úřadem.

Vydání placenty na žádost rodičky

Na otázku, zda poskytovatelé zdravotních služeb mohou či dokonce musí vydávat rodičkám placentu, nedává právní řád zcela jasnou odpověď. Problematiku nakládání s částmi lidského těla upravuje občanský zákoník i zákon o zdravotních službách, přičemž tuto úpravu nemůžeme považovat za komplexní právní úpravu, která by zahrnovala všechny situace, co lze činit s oddělenými částmi lidského těla, zvláště, nejedná-li se o jejich užití pro účely péče o zdraví. Jestliže z právních předpisů nevyplývá jednoznačný závěr, musí být přihlíženo i k základním hodnotám, z nichž právní řád vychází. Takovou hodnotou je i přirozené právo každého brát se o vlastní štěstí takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.

Ministerstvo zdravotnictví má za to, že pokud není znám důvod, pro který by hrozilo ohrožení zdraví člověka, je povinnost poskytovatele zdravotních služeb vydat rodičce na její žádost placentu, neboť se jedná o část oddělenou od jejího těla a takové rozhodnutí spadá do rozsahu svobody člověka rozhodovat o tom, co to znamená žít podle svého dle ustanovení § 81

občanského zákoníku. Není přítom na místě, aby poskytovatel zdravotních služeb zkoumal, jak hodlá rodička placentu využít.

Právní předpisy

Zákon č. 66/19986 Sb., o umělém přerušení těhotenství (§ 10)

Vyhláška č. 75/1986 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství (§ 10)

Smlouva o fungování Evropské unie (čl. 21 odst. 1)

Zákon č. 373 /2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů (§ 6 odst. 1)

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (§ 80 a násl.)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 111 odst. 2, § 81, § 605)